Будителството между миналото и бъдещето

Има хора, които променят света със силата на оръжието, и други, които го променят със силата на словото. Първите могат да спечелят битка, но вторите могат да променят съзнанието на цял народ. Именно в това се крие истинската сила на будителството — в способността да събудиш у човека онова, което времето, страхът и безразличието са приспали- паметта, достойнството, вярата и стремежа към по-добро бъдеще.

Когато се спомене думата „будител", съзнанието естествено се връща към образите на Паисий Хилендарски, Софроний Врачански, Васил Левски и Христо Ботев. Те принадлежат на миналото, но идеите им не са останали затворени в страниците на учебниците. Напротив — всяко поколение открива в делата им нов смисъл, защото истинските идеи не остаряват. Те просто чакат някой отново да ги разбере.

Преди повече от два века Паисий Хилендарски отправя своя призив към българите да познаят рода и езика си, да не се срамуват от произхода си и да помнят своето минало. Времето, в което живее, е време на духовно обезличаване, а неговото оръжие е книгата. Той няма армия, власт или богатство, но притежава нещо по-силно — убеждението, че народ, който познава себе си, не може лесно да бъде заличен. Със своята „История славянобългарска" Паисий не просто разказва за миналото. Той връща на българите правото да се гордеят със себе си.

По-късно Левски превръща свободата от мечта в отговорност, а Ботев — словото в призив за пробуждане и саможертва. Всеки от тях по свой начин доказва, че будителството не е само просветителска дейност, а нравствен избор. Да бъдеш будител, означава да виждаш отвъд собственото си удобство, да разпознаваш неправдата и да имаш смелостта да ѝ се противопоставиш. Означава да вярваш в хората дори когато те самите са изгубили вяра в себе си.

Ако в миналото най-голямата борба е била за правото на един народ да има своя история, език и свобода, то днес будителството продължава да изпълнява не по-малко важна мисия. Макар светът да се е променил, необходимостта от духовно пробуждане остава. Днес информацията достига до хората за секунди, но истинското знание, мъдростта и способността да се различава истината от заблудата, продължават да бъдат ценности, които изискват усилие и осъзнатост.

Съвременността предлага неограничен достъп до информация, но това невинаги означава повече знания и мъдрост. Всеки ден хората са заобиколени от новини, мнения, снимки и кратки видеа, които се сменят с такава скорост, че често не оставят време за размисъл. Знае се какво се случва по света, но невинаги се разбира защо се случва. Съществуват възможности за общуване с хиляди хора, а въпреки това понякога остава незабелязан човекът до нас. Свободата на словото е даденост, но често се забравя отговорността да се търси истината и да се проверяват факти.

Днес незнанието невинаги произтича от липсата на достъп до книги. Понякога то е резултат от нежеланието те да бъдат отворени. Невинаги хората са поробени от чужда власт — понякога са пленници на собственото си безразличие, на страха да бъдат

различни или на удобството да оставят друг да мисли вместо тях. Ето защо будителството не е изгубило своето място. То просто е променило лицето си.

Съвременният будител може да бъде учителят, който не преподава само уроци, а учи учениците си да задават въпроси. Може да бъде писателят, който кара читателите да погледнат на света през чуждите очи, или журналистът, който защитава истината въпреки натиска. Може да бъде ученият, който търси решение на проблем, за който останалите са престанали да се интересуват. Може да бъде и млад човек, който отказва да приеме подигравката с различния за нещо нормално, защитава съученик, срещу когото всички са се обърнали, или избира да помогне, вместо да подмине.

Именно тук се крие една от най-важните разлики между будителството като историческо понятие и будителството като жива ценност. В миналото имената на будителите са ставали известни заради големи дела, но началото на тези дела нерядко е било едно малко, лично решение — да не се мълчи, когато трябва да се говори; да не се отстъпва, когато е по-лесно да се откажеш; да не се предават убежденията, когато компромисът изглежда по-изгоден.

Не е необходимо всеки човек да извърши подвиг, за да бъде будител. Понякога е достатъчно да върне на някого вярата, че може повече. Да подаде книга на човек, който е забравил удоволствието от четенето. Да помогне на дете да повярва в способностите си. Да каже истината, когато лъжата е по-удобна. Светът рядко се променя изведнъж. По-често той се променя незабележимо — чрез мисли, които се превръщат в убеждения, и убеждения, които се превръщат в действия.

Младото поколение също има своята отговорност за бъдещето на будителството. То живее във време на бързи промени, в което бъдещето изглежда едновременно близко и непредсказуемо. Често младите хора са обвинявани, че не четат достатъчно, че забравят историята или че се интересуват повече от виртуалния свят, отколкото от действителността. Но истинският въпрос не е дали младите имат нужда от будители, а дали обществото успява да говори на техния език, без да предава истината. Защото никой не може да събуди човек, ако отказва да разбере какво го кара да заспива.

Бъдещето на будителството зависи не толкова от това дали ще продължат да се почитат имената на великите българи, колкото от това дали техните ценности ще се превърнат в част от съвременния живот. Паметта за Левски губи своя смисъл, ако се говори за честност, но безчестието се приема за нещо нормално. Уважението към Паисий е непълно, ако има гордост от историята, но липсва интерес към езика и културата. Поклонът пред Ботев губи своята дълбочина, ако се възхвалява неговата смелост, но се страхуваме да защитим собствените си принципи.

Миналото не трябва да бъде място, в което хората се крият от настоящето. То трябва да бъде основата, върху която се изгражда бъдещето. Историята дава корени, но от всяко поколение зависи накъде ще растат клоните. Ако остане само гордостта от чуждите подвизи, будителите ще се превърнат в паметници. Ако обаче техният дух бъде разбран и приложен в ежедневието, те ще продължат да живеят чрез делата на следващите поколения.

Бъдещите поколения ще погледнат назад към нашето време и ще открият в него хората, които са оставили следа не с властта или богатството си, а със силата на своите идеи и

постъпки. Сред тях ще бъдат учители, учени, творци и обикновени хора, които са имали смелостта да мислят свободно, да отстояват истината и да се противопоставят на неправдата. Ще бъдат и млади хора, осъзнали, че промяната не започва някога в далечното бъдеще, а в настоящето — с избора да бъдеш отговорен, да проявяваш съпричастност и да не оставаш безучастен към света около себе си. Защото будителството не принадлежи единствено на миналото, нито е обещание, оставено на бъдещето. То се случва сега — във всяка събудена мисъл, във всяка защитена истина, във всяка подадена ръка.

Времето може да превърне хората в история, но само следващите поколения могат да превърнат идеите им в бъдеще. И може би най-голямото наследство на българските будители не е това, че са събудили своя народ, а че са оставили на потомците си отговорността да не позволят той отново да заспи.

Дария Николаева Колева, 11„г" клас

ПМГ „Атанас Радев"-гр.Ямбол